

Ю.В. Овсюкова, аспірант[§]

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ОКУПНОСТІ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВІ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА

Постановка проблеми. Характерними рисами сучасної господарської діяльності є її складність, багатогранність, динамізм, зростаючий рівень конкуренції, мінливість зовнішнього середовища. Така ситуація потребує постійного розвитку та вдосконалення системи виробництва, розробки нових прогресивних методів і механізмів, здатних зменшити вплив негативних факторів на загальні показники діяльності підприємства. Особливо такі заходи необхідні у сільському господарстві, зокрема у тваринництві. Оскільки галузь тваринництва України перебуває у кризовому стані. Пояснюється це, в основному, скороченням обсягів виробництва, недостатнім рівнем прибутковості продукції тваринництва, а в окремих випадках і збитковістю галузі. У таких умовах стає необхідною побудова механізму окупності витрат на виробництві продукції тваринництва.

Аналіз досліджень та публікацій. Вирішенню проблеми підвищення ефективності виробництва продукції тваринництва присвячені роботи багатьох вчених-економістів, серед яких В.Г. Андрійчук, П.С. Березівський, В.П. Галушко, М.М. Ільчук, С.М. Кваша, О.М. Шпичак та ін.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою роботи є дослідження формування механізму окупності витрат на виробництві продукції тваринництва. Для досягнення даної цілі передбачається розв'язання наступних задач: аналіз існуючих тлумачень дефініції «окупність витрат»; побудова механізму формування окупності витрат на виробництві продукції тваринництва; визначення основних інструментів механізму окупності витрат на виробництві продукції тваринництва та показників, що дозволяють виміряти їхній вплив.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вивчення літератури з даного питання показало, що більшість вчених визначають поняття «окупність витрат» як показник економічної ефективності використання

[§]Науковий керівник – Т.І. Олійник, д-р екон. наук, професор

вкладень та як показник відшкодування використаних коштів, що розраховується порівнянням витрат з доходами, отриманими внаслідок цих витрат[6]. Або ж як відшкодування витрат; розрахунковий метод порівняння витрат з доходами, що їх одержують через ці витрати[9].

Також існують поняття, тотожні з категорією окупності витрат, такі як окупність капітальних вкладень, окупність інвестицій, строк окупності капітальних вкладень.

В.М. Гриньова та В.О. Коюда визначають ці поняття так. Окупність інвестицій – термін повернення вкладених інвестиційних коштів у повному обсязі. Окупність капітальних вкладень – показник ефективності капітальних вкладень, що характеризує співвідношення капітальних вкладень і економічного ефекту, одержаного від їх використання в процесі виробництва [4].

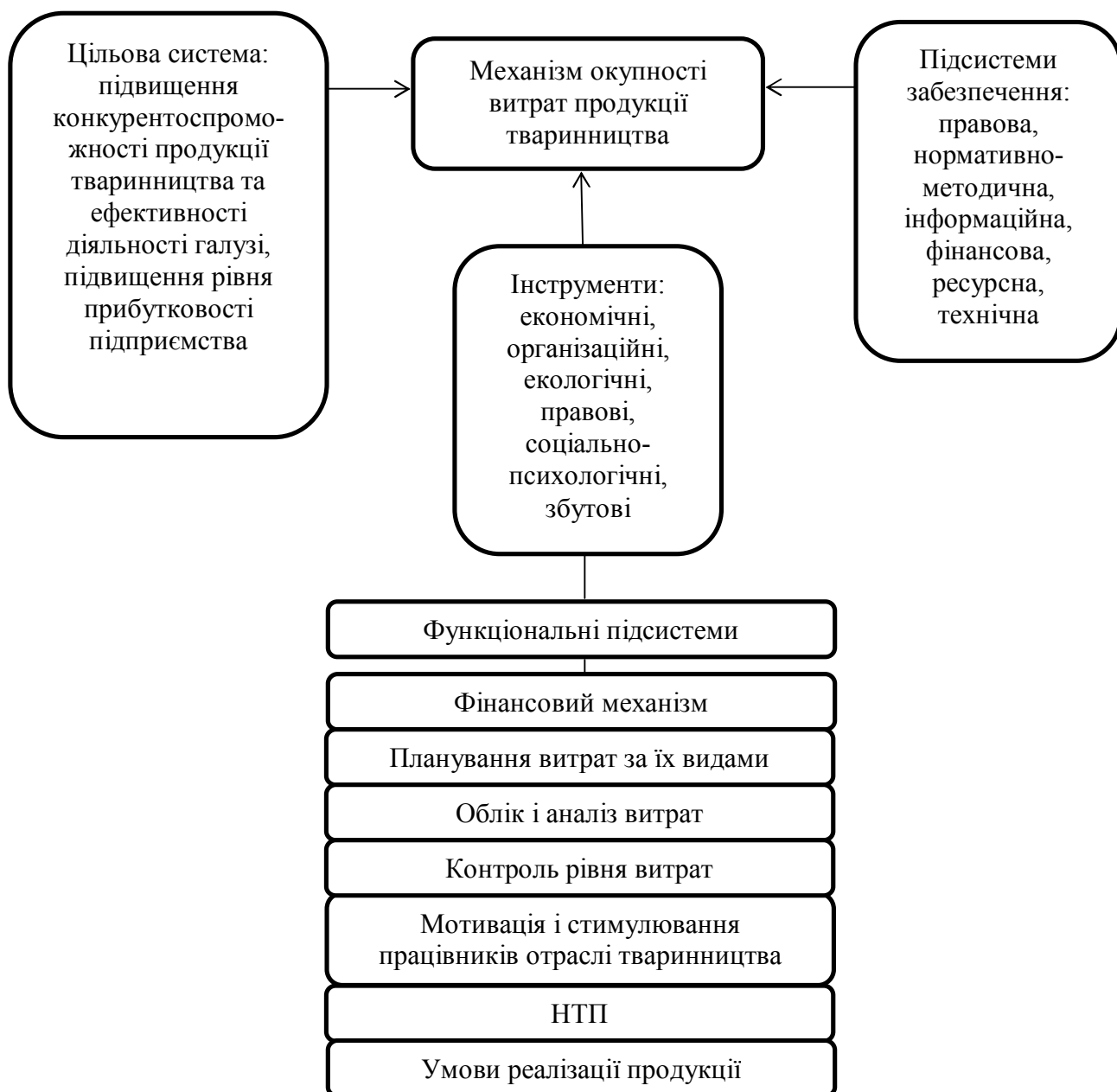
Щодо строку окупності капітальних вкладень, то його розуміють як період, який необхідний для відшкодування капітальних вкладень прибутком, одержаним завдяки здійсненню проекту [1].

Проаналізувавши різні підходи до категорії «окупність витрат» і тотожних понять, можемо узагальнити поняття «окупності витрат» – це показник, який шляхом порівняння витрат з доходами показує, як ефективно використовуються кошти, затрачені на виробництві.

Розглянемо механізм окупності витрат на виробництві продукції тваринництва. Механізм окупності витрат на виробництві продукції тваринництва – сукупність взаємопов'язаних важелів і засобів, які шляхом дотримання економічних методів впливають на процес виробництва продукції тваринництва з метою підвищення його ефективності і більш швидкого терміну окупності витрат на виробництво даної продукції.

Будемо розглядати механізм окупності витрат на виробництві продукції тваринництва як один з елементів економічного механізму. Проаналізувавши різні думки вчених-економістів щодо визначення поняття «економічний механізм», можна зробити висновок, що «економічний механізм» є однією зі складових господарського механізму і являє собою сукупність економічних методів, важелів, інструментів, які впливають на діяльність підприємства та є необхідною передумовою його ефективного функціонування. Щодо структури економічного механізму, то тут більшість вчених пропонують будувати його у вигляді функціонально-цільової схеми взаємодії функціональних підсистем, підсистем забезпечення та економічних важелів, комплекс яких спрямований на забезпечення досягнення цілей підприємства [2, 3, 7, 8, 10].

Для побудови механізму окупності витрат на виробництві продукції тваринництва ми також взяли за основу функціонально-цільову схему взаємодії функціональних підсистем і підсистем забезпечення, комплекс яких через використання інструментів спрямований на забезпечення досягнення цілей підприємства (рисунок).

Механізм окупності витрат на виробництві продукції тваринництва

Метою механізму окупності витрат на виробництві продукції тваринництва є створення умов для підвищення прибутковості галузі тваринництва, забезпечення конкурентоспроможності продукції та ефективності діяльності галузі в цілому.

Підсистема забезпечення механізму окупності витрат на виробництві продукції тваринництва складається з правових, нормативно-методичних, інформаційних, фінансових, ресурсних, технічних підсистем забезпечення підприємства.

До функціональних підсистем механізму окупності витрат на виробництві продукції тваринництва належать: фінансовий механізм, тобто безпосереднє фінансування підприємств, умови реалізації продукції (ціни, канали реалізації), планування витрат за їх видами, облік та аналіз витрат, контроль рівня витрат, мотивація і стимулювання працівників галузі тваринництва, науково-технічний прогрес у даній галузі.

Учені Л.Є. Довгань та Г.О. Дудукало для формування механізму ефективного управління підприємством запропонували ряд інструментів та показників оцінки їх роботи, які є основоположним базисом забезпечення ефективного управління підприємством [5]. На нашу думку, саме таке виокремлення подібних інструментів та показників дозволяють спрямовувати роботу механізму на підвищення його ефективності. Тому для формування механізму окупності витрат на виробництві продукції тваринництва за основу взято подібні інструменти та показники оцінювання їхньої роботи. Це, зокрема, такі показники: економічні, організаційні, екологічні, правові, соціально-психологічні, техніко-технологічні та збутові.

До економічних віднесли: зниження собівартості продукції; оптимізацію витрат на виробництво продукції; зниження терміну окупності капітальних вкладень; наявність матеріальної зацікавленості працівників у роботі; підвищення рівня продуктивності праці; управління якістю продукції тваринництва.

Організаційними інструментами є вдосконалення організації виробничого процесу, робочих місць та умов праці.

До екологічних інструментів відносяться: оздоровлення навколишнього середовища; дотримання санітарних норм виробництва.

Правовими інструментами є: дотримання прав споживачів продукції; документальне забезпечення відповідності продукції встановленим стандартам; правове регулювання діяльності організації.

До соціально-психологічних інструментів належать: підвищення кваліфікації працівників підприємства; професійна укомплектованість кадрами підрозділів; формування системи мотивації працівників до контролю і зменшення витрат; матеріальне стимулювання економії ресурсів і зниження витрат.

Техніко-технологічні інструменти: підвищення рівня прогресивності обладнання, що використовується; механізація і автоматизація виробництва; підвищення рівня оснащення виробництва інструментами і пристосуваннями; підвищення технічного рівня виробництва, застосування еколого-економічних технологій, забезпечення високої технологічної оснащення служби контролю якості продукції.

Збутовими інструментами є: раціональна організація цінової політики підприємства; організація пошуку нових ринків збуту.

Для того, щоб провести оцінювання роботи кожного інструменту, необхідна також система показників, яка наведена у таблиці.

Основні показники оцінювання інструментів механізму окупності витрат на виробництво продукції тваринництва

Інструменти	Показник
Економічні	продуктивність праці; рентабельність виробництва; термін окупності затрат; повна собівартість 1 ц продукції
Організаційні	рівень автоматизації виробництва.
Екологічні	витрати на заходи охорони праці в розрахунку на одного працівника; об'єм викидів шкідливих речовин в атмосферу на 1 тис. грн товарної продукції
Правові	державні стандарти; нормативи та акти
Соціально-психологічні	коефіцієнт плинності кадрів; коефіцієнт стабільності кадрів; темп зростання ефективних заохочувальних систем оплати
Техніко-технологічні	питома частка прогресивного устаткування; коефіцієнт оновлення основного капіталу; частка витрат підприємства на інновацію та інформатизацію
Збутові	коефіцієнт реалізації товарної продукції; темп росту обсягу реалізованої продукції; темп росту обсягу товарної продукції; рентабельність продажу

Висновки і пропозиції. Зробивши аналіз існуючих визначень категорії «окупність витрат» і тотожних з нею понять, можна зробити висновок, що окупність витрат – це показник, який шляхом порівняння витрат з доходами показує, як ефективно використовуються кошти, затрачені на виробництві. Побудова функціонально-логічної схеми механізму окупності витрат на виробництві продукції тваринництва є необхідною передумовою для підвищення прибутковості на виробництві продукції галузі. Структура цієї галузі має вигляд взаємодії функціональних підсистем і підсистем забезпечення, комплекс яких через використання інструментів спрямований на забезпечення досягнення цілей підприємства. Основоположним базисом забезпечення ефективної роботи механізму є використання ряду інструментів та показників оцінювання їх роботи. І формування механізму окупності витрат на виробництві продукції тваринництва повинно спрямовуватися на підвищення їхньої ефективності.

Бібліографічний список: 1. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: підручник / В.Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2013. – 779 с. 2. Галич О.А. Внутрішній економічний механізм підприємства: [курс лекцій] / О.А. Галич. – Полтава, 2005. – 298 с. 3. Грещак М.Г. Внутрішній економічний механізм підприємства: навч. посібник / М.Г. Грещак, О.М. Гребешкова, О.С. Коцюба; за ред. М.Г. Грещака. – К.: КНЕУ, 2001. – 228 с. 4. Гриньова В.М. Тлумачний словник економічних термінів: навч. посібник / В.М. Гриньова, В.О. Коюда. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2003. – 184 с. 5. Довгань Л.Є. Формування організаційно-економічного механізму ефективного управління підприємством / Л.Є. Довгань, Г.О. Дудукало // Економічний вісн. НТУУ «КПІ». – 2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economy.kpi.ua/uk/node/3766>. Економічна енциклопедія. Електронний ресурс – Режим доступу: <http://slovo.org.ua/38/53406/382437.html> ОКУПНІСТЬ ВИТРАТ 7. Завадський Й.С. Управління сільськогосподарським виробництвом у системі АПК: [підручник] / Й.С. Завадський. – К.: Вища шк., 1992. – 367с. 7. Ільницька Г.Я. Формування фінансово-економічного механізму управління підприємством / Г.Я. Ільницька // Наук. вісн. Український державний лісотехнічний університет: Зб. наук.-техн. праць. – 2004. – Вип. 14.7. – С. 291–294. 8. Круш П.В. Внутрішній економічний механізм підприємства: [навч. посібник] / П.В. Круш, С.О. Тульчинська, Р.В. Тульчинський та ін. – К.: Центр навч. л-ри, 2008. – 206 с. 9. Радянська економічна енциклопедія.

Електронний ресурс. – Режим доступу: http://leksika.com.ua/10271127/ure/okupnist_vitrat 10. Циглик І.І. Внутрішній економічний механізм підприємства: [навч. посібник] / І.І.Циглик. – Івано-Франківськ: ІМЕ, 2000. – 104 с.

Овсяюкова Ю.В. Формирование механизма окупаемости затрат на производство продукции животноводства. В статье раскрыта теоретическая сущность категории окупаемость затрат. Было сформировано механизм окупаемости затрат на производство продукции животноводства. Определены также основные инструменты механизма окупаемости затрат на производство продукции животноводства и показателей, которые позволяют определить их влияние на работу предприятия.

Ovsyukova V. Formation of the cost-recovery mechanism for the production of animal products. The article revealed the essence of the theoretical categories of cost recovery. It was formed on cost recovery mechanism for the production of animal products. The basic instruments of mechanism of recoupment of production inputs are also certain products of stock-raising and indexes which allow to define their influence on work of enterprise.